

Hämeen Ely-keskus, kirjaamo
kirjaamo.hame@ely-keskus.fi

Diaarinumero **HAMELY/483/2023**

Lausuntomme Niinimäen tuulivoimahankkeen YVA-ohjelmaan liittyen

Ohessa yhdistyksemme lausunto YVA-ohjelmaan liittyen.

26.4.2024

Renkajärven suojeluyhdistys ry

Matti Honkajuuri
Puheenjohtaja

Pentti Mansukoski
Tuulivoimavaltuutettu

Toimitimme 18.2.2024 Ecobiolle ja Ely-keskukselle YVA-ohjelman luonnokseen liittyvät kommenttimme. Kommentit keskittyivät ohjelmaluonnoksen yksityiskohtiin kuten paikallistiedon puutteisiin, asenteellisiin väittämiin, etukäteen tehtyihin johtopäätöksiin ja suoranaiseen hankkeen mainontaan. Ohjelmadokumentissa on otettu joitain kommenttejamme huomioon, ei kuitenkaan kaikkia. Silloin esittämämme kommentit ja havainnot ovat edelleen voimassa, emmekä toista niitä tässä lausunnossa.

I. Yleistä YVA-ohjelmasta

Koimme ohjelman sekavaksi ja vaikealukuiseksi. Asukkailta kuulemiemme lukuisten kommenttien perusteella rohkenemme väittää, että monet asukkaat eivät ole pystyneet lukemaan – edes selaamaan – ohjelmaa läpi, koska sen rakenne ja esitystapa olivat hyvin raskaita. Asiaa ei voi enää korjata, mutta pyydämme ottamaan tämän huomioon saamiemme mielipiteiden määrää ja yksityiskohtaisuutta arvioiessanne.

Toivomme, että mikäli prosessia ei keskeytetä ja se jatkuu YVA-selvitykseen, siinä kiinnitetään aivan erityistä huomiota luettavuuteen ja selkeyteen.

Edellä mainittu koskee myös yleisesti kaikkia käytettäviä karttoja, jotka ohjelmadokumentissa ovat luvattoman ylimalkaisia ja tarkoitushakuisia. Ymmärrämme, että niin hankealue kuin myllyjen sijoituspaikat tulevat täsmentymään ja saattavat muuttua, mutta silti ne olisi voinut esittää selkeästi ja kunnollisella karttapohjalla ihan alusta alkaen.

II. Tarkasteltavat vaihtoehdot

Perinteiseen tapaan YVA:ssa tarkasteltaisiin ohjelman mukaan seuraavia vaihtoehtoja:

VE0: Hanketta ei toteuteta.

VE1: Toteutetaan enintään 12 tuulivoimalan hanke.

VE2: Toteutetaan enintään 9 tuulivoimalan hanke.

Lisäksi käsitellään neljää siirtolinjavaihtoehtoa SVE1, SVE2, SVE3 ja SVE4.

"0-vaihtoehdossa käsitellään tilannetta, jossa tuulivoima-aluehanketta ei toteuteta. Vaihtoehdossa tarkastellaan alueen nykytilannetta sekä todennäköistä kehityssuuntaa, mikäli tuulivoima-aluehanketta ei toteuteta."

Renkajärven suojeluyhdistys on erinomainen esimerkki siitä, millaista ympäristön ja alueen kehitystä on mahdollista saada aikaan yksityishenkilöiden, yhdistysten, yritysten ja julkisyhteisöjen yhteistyönä. Sen lisäksi, että suojeluyhdistys on käytännössä luonut koko Renkajärven kattavan kyläyhteisön, se on ollut aloitteentekijänä ja koordinaattorina monessa hankkeessa, joihin ovat osallistuneet esimerkiksi kunta, Ely-keskus, Vanajavesikeskus, HAMK, Metsäkeskus, eri yrityksiä sekä lukuisa joukko yksityisiä – niin vapaaehtoisina kuin maanomistajinakin. Osaamme toimia verkostoissa.

Olemme vakuuttuneita, että vastaava, valtava yhteistoiminnan voimavara on hyödynnettävissä myös tämän, Kanta-Hämeen suurimman yhtenäisen hiljaisen alueen aktiiviseen kehittämiseen – ei teollisuusalueeksi vaan nykyisen kehityksen jatkumona ainutlaatuisiksi virkistys-, retkeily- ja vapaa-ajanviettoalueeksi. Alueeksi, joka ei kilpaile Evon kanssa vaan tarjoaa selvästi erilaisia mahdollisuuksia niin yksityisille kuin yrityksillekin. Uskomme tällaisen yhteisen skenaarion taloudelliseen kannattavuuteen myös kunnan kannalta ja tulemme korostamaan sen tärkeyttä OAS-lausunnoissamme – vaatien VE3:n lisäämistä tuulivoimaosayleiskaavan vaikutusarviointiin. Kyse ei ole laajennetusta VE0-vaihtoehdosta ("0+" kuten joissain selvityksissä on tehty) vaan aivan uudesta skenaariosta.

Vaadimme, että myös YVA-tarkasteluun lisätään **"VE3: Hanketta ei toteuteta, Etelä-Hattulaa kehitetään entistä houkuttelevammaksi ja elinvoimaisemmaksi virkistys-, retkeily-, matkailu-, asuin- ja mökkeilyalueeksi"**. Tämän vaihtoehdon hahmottaminen ja kuvaaminen ei voi tapahtua hanketoimijan, heidän konsulttiansa eikä pelkästään kunnan toimesta intressiristiriitojen ja yksipuolisuuden vuoksi. Suojeluyhdistys on valmis osallistumaan siihen suunnittelutyöhön ja kokoamaan siihen myös monia muita tahoja. Työhön on syytä kytkeä myös Hämeen liitto ja Hämeenlinnan kaupunki.

YVA-selvitystä ei voida jatkaa ennen kuin VE3 on suunniteltu ja kuvattu. Sen jälkeen YVA-ohjelmaa tulee täydentää erityisesti VE3:n mukanaan tuomin lisäyksin ja vasta sitten siirtyä YVA-selvitysvaiheeseen. YVA:n toteutus on siksi keskeytettävä VE3:n suunnittelun ajaksi.

Tuulivoimahankkeen toteuttamisvaihtoehdoista VE1 ja VE2 toteamme yleisesti, että molemmat tuhoaisivat koko alueen peruuttamattomasti. Ne molemmat vaikuttaisivat myös hyvin negatiivisesti 15 vuodessa luotuun kyläyhteisöömme. VE2 on lähes absurdi aivan liian lyhyine myllyjen välisine etäisyyksineen – mikä lisää alueen melua ja myös heikentää voimaloiden tuotantotehokkuutta.

III. YVA-ohjelman yksityiskohtaisemmat kommentit

Tästä edespäin numeroimme lausuntomme asiakohdat YVA-ohjelman sisällön numeroinnin mukaisesti, jolloin asiayhteys ohjelmatekstiin on helposti löydettävissä.

3. Yleiskuvaus

Arvioitavia vaihtoehtoja kommentoimme jo edellä. Kuvaamme pyydettyä VE3:a tarvittaessa tarkemmin.

Hankkeen aikataulu

Kuten myöhemmin toteamme, vaikutusarvioinnit edellyttävät lisää maastotöitä ja -päiviä niin, että selvitys ei voi valmistua 2024 vaan mahdollisesti aikaisintaan loppuvuodesta 2025.

Haluamme korostaa, että tuulivoimahanke tuhoaisi toteutuessaan koko alueen muuttamalla se luonteen hiljaisesta, erämaamaisesta ympäristöstä teollisuusalueeksi – mihin verrattuna kuukausien tai vuoden nopeutus arviointityön laadusta tinkimällä ei ole millään tavoin perusteltua tai kuten nykyisin pitää sanoa "oikeasuhteista".

Kiireisen aikataulun ainoa motiivi on hanketoimijan tuotto-odotusten maksimointi, eikä ahneuden voi sallia määräävän tällaista tarkastelua.

4. Tekninen kuvaus

Tuulivoimaloiden rakenne

Alueelle suunniteltavien tuulivoimaloiden kokoa, tehoa ja rakennetta ei ole valittu, vaan YVA-ohjelman kuvaus tuulivoimaloista on hyvin väljä.

Keskeiset YVA-selvitykset kuten melu-, välke- ja maisema-arvioinnit voidaan toteuttaa loppuun asti vasta voimalamallin valinnan jälkeen. Kyse on siten iteratiivisesta prosessista – ensi vaiheessa voidaan tehdä kaikki vaikutusarviot valittavalla, tarkkaan yksilöidyllä voimalamallilla ja sen rakenteella (ml. perustukset), mutta jos hanketoimijan mieli voimalamallin suhteen muuttuu, on YVA-selvitykset tehtävä uudelleen muuttuneella mallilla. Uudet selvitykset voivat luonnollisesti johtaa myös erilaisiin johtopäätöksiin.

Rakentaminen

YVA-ohjelmassa esitetty voimaloiden ja siirtolinjojen rakentamisen kuvaus on ymmärrettävästi hyvin yleispiirteinen. Kiinnitämme kuitenkin huomiota siihen, että verbi "pyritään" pitää muuttaa ehdottomaan muotoon: esimerkiksi tällä alueella hyvin tyypillisillä suoalueilla teiden ja perustusten työt pitää tehdä sellaisena vuodenaikana, jolloin vauriot ovat pienimmän mahdolliset – eikä vain pyrkiä siihen (jolloin "teknistaloudelliset" syyt johtavat aina toiseen lopputulokseen).

Jätteet ja käytöstä poisto

Hankkeen teknisen kuvauksen yhteydessä halutaan antaa mielikuva, jonka mukaan tuulivoimaloiden aiheuttamat jätemäärät ovat pieniä ja niiden hoitaminen on ongelmaton.

On tärkeää, että YVA-selvityksessä arvioidaan perustellusti, perusteellisesti ja realistisesti käytöstä poiston ja jätteiden käsittelyn vaikutukset. Arvion pitää myös noudattaa olemassa olevaa lainsäädäntöä esimerkiksi perustusten purkamisen osalta.

5. Ympäristövaikutusten arviointimenetelmät

Luokittelu ja merkittävyys

Selvityksessä on tarkoitus käyttää IMPERIA-hankkeessa v. 2018 luotuja menetelmiä, kriteereitä ja työkaluja. Kiinnitämme huomiota siihen, että näiden kriteerien soveltaminen pitää tehdä ottaen huomioon, että osa niistä voi olla jo vanhentuneita.

Vaikutuskohteen herkkyyttä arvioitaessa kiinnitetään huomiota "yhteiskunnalliseen merkittävyyteen" määrittelemättä, mitä sillä tarkoitetaan. Mielestämme on tärkeää, että tässä yhteydessä yhteiskunnalla tarkoitetaan pääsääntöisesti vaikutusalueen ihmisiä ja alueellista yhteiskuntaa (kuntaa ja lähikuntia) ja että määrittely avataan YVA-selvityksessä.

Tarkasteltavien vaikutusalueiden rajauksista (vaikutusaluetaulukko)

Luonnonolosuhteet

Pohja- ja pintavesien vaikutusalue ei voi rajoittua vain niihin, joiden alueella rakentaminen tapahtuu, eikä edes hankealueeseen ja siirtoreittien alueeseen.

Hankealueen välittömässä läheisyydessä on useitakin pohjavesialueita ja hankkeen vaikutukset kaikkiin niihin pitää arvioida. Pintavesien osalta tarvitaan huolellinen arviointi mahdollisista vaikutuksista Takajärven sekä Renkajärven ja Renkajoen vedenlaatuun. Renkajärvi on harvinainen, Ancyclusjärven aikainen järvi yli 10 000 vuoden takaa. Järven syvänteissä on jopa jääkauden aikaisia eliölajeja (Helsingin yliopiston tutkijat 2023). Syvässä latvajärvenä Renkajärven vesi vaihtuu hyvin hitaasti ja se on siksi hyvin herkkä pilaantumiselle. Kolme VE1:n ja kaksi VE2 myllyistä sijaitsee alueella, jonka pintavesiä valuu tai voi ajoittain valua Renkajärveen.

Myös mahdolliset vaikutukset koko välittömän vaikutusalueen (2 km hankealueen rajasta) lampiin tulee arvioida – erityisesti, koska nämä pienvesistöt ovat nopeasti harvinaistumassa ja hyvin herkkiä maanmuokkaukselle.

Ilmastovaikutusten vaikutusalue on tuskin paikallinen tai alueellinen. Koska voimala-alueen sähköä ei tulisi milloinkaan käyttämään paikallisesti "korvamerkittynä", paikalliset ilmastotavoitteet pitää jättää pois tarkastelusta. Hattulan ilmastotavoitteiden kannalta merkityksellisiä ovat vain CO₂-päästöt ja alueen hiilinielun eli metsä- ja suoalueiden kehittyminen.

Luontovaikutukset

Suojelualueisiin ja suojeluarvoihin kohdistuvien vaikutusten vaikutusalueeksi ei riitä yhden kilometrin vyöhyke hankealueen rajasta, vaan vyöhykkeen leveyden on perusteltua olla vähintään lähialue eli 10 kilometriä. Hankealue on selvästi ympäristöään korkeammalla, jolloin vaikutukset ulottuvat laajalle ja ovat pitkäkestoisia harjanteiden välissä olevien soiden vuoksi.

Linnustovaikutukset on selvittävää ja arvioitava selvästi hankealuetta laajemmin. Yleisemmin viittaamme LUKEn tuoreeseen koosteselvitykseen ja edellytämme kaikille linnustoselvityksille vähintään lähialueen eli 10 kilometrin vyöhykettä hankealueen rajasta.

Muu eläimistö vaatii myös laajempia vaikutusalueetarkasteluja. Tuoreiden susihavaintojen perusteella nyt havaitut ja kirjatut susireviirit saattavat hyvinkin olla siirtymässä tai laajentumassa pidemmälle hankealueelle. Ilvesten reviirit ovat laajoja: voimat ja niiden tieyhteydet vaikuttavat voimakkaasti ilvesten reviereihin niin rakennus- kuin toiminta-aikanakin.

Yhdyskuntarakenne, maankäyttö ja kaavoitus

YVA-selvityksen pitää mahdollistaa se, että ihmiset voivat arvioida kunkin vaihtoehdon vaikutuksia omaan asumiseensa ja kiinteistöjen käyttöön ja tuleviin käyttömahdollisuuksiin.

Siksi selvitykseen pitää laatia kartat, joissa olemassa olevaan ranta-osayleiskaavaan lisätään merkintä voimalahankkeen välittömästä vaikutusalueesta ja lähialueesta eli 2 km:n sekä 5 km:n ja 10 km:n etäisyydestä hankealueen rajasta mitattuna. Sen lisäksi ohjelmassa jo esitetyt ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arvioinnit on luonnollisesti toteutettava.

Elinkeino-, virkistys- ja ulkoilualueet

Kaikissa näissä käytettävän vaikutusalueen tulee olla vähintään 10 km. Esimerkkinä Takajärven pohjoisosat, Rimmilä-Peurasuon alue, Kanajärvi, Alajärvi jne. Vaikutukset koskevat niin virkistys- ja retkeilykäyttöä kuin elinkeinotoimintaakin.

Myös metsästyksen kannalta on tärkeää arvioida vaikutuksia ohjelmassa esitettyä laajemmin, etenkin koska hankealue sijaitsee järvien välissä ja riistaeläinten liikkuminen tapahtuu laajemmalla alueella järvien välisiä metsiä pitkin.

Ihmisiin kohdistuvat kokonaisvaikutukset

Terveysvaikutuksia tulee arvioida 20 kilometrin säteellä hankealueen rajasta. Voimaloiden matalat äänet, joita niiden luonnon sijoittelu lähelle toisiaan ja äänien jaksottaisuus korostavat, kuuluvat otollisissa olosuhteissa selkeästi hyvin kauas. Hankealuetta ympäröivät järvet, jotka pahimmillaan vahvistavat äänen kuulumista kauemmas.

Melu- ja valo-olosuhteet

Vaikutuksia arviotaessa on olennaisen tärkeää valita vertailukohta oikein. Kun kyseisellä laajalla alueella ei ole läpiajoliikennettä, kaupunkiasutusta tai teollisuutta, lähtötilanteen (VE0) ja myös esittämämme vaihtoehdon VE3 melutaso on hyvin, hyvin matala. Uuden melulähteen vaikutus on aina suhteellinen, sitä on verrattava lähtötilanteeseen, ei kaupunkimaisiin olosuhteisiin, jotka ovat Ympäristöministeriönmaksimimeluohteiden ja -määräysten lähtökohtana. Kyse on erityisen herkästä alueesta. Myös valo-olosuhteet ovat poikkeavat kirkkaiden valolähteiden puuttuessa pimeään aikaan.

Meluvaikutuksia pitää kuultavan äänen osalta tehdä koko lähialueella (10 km hankealueesta). On myös arvioitava kuuloalueen alapuolisten infraäänien leviämisalueet pohjautuen nykyisten, uusimpien tuulivoimaloiden ympäristössä, hiljaisilla alueilla tehtyihin kenttämittauksiin.

Viestintäyhteydet ja tutkat

Otsikko on oikein, mutta teksti ei. Olennaisimpia yhteyksiä ovat nyt matkapuhelinverkot, ja meidän erämaamainen alueemme on vain heikkojen yhteyksien päässä. Ne pitää arvioida ja mittauttaa ja on hanketoimijan vastuulla saattaa ne etukäteen sellaiseen kuntoon, etteivät yhteydet heikkene mahdollisen rakentamisen yhteydessä. Tarkasteltava vaikutusalue on mielestämme 10 km hankealueesta.

Luonnonvarojen käyttö

Ohjelmassa ei kerrota, mistä tarvittava tiestön rakentamis- ja parantamismateriaali ja perustusten betoni on tarkoitus hankkia. Niiden hankinta-alueiden ja siellä tapahtuvan toiminnan ympäristövaikutukset pitää selvittää ja arvioida.

Toiminnan yhteisvaikutukset

Vaikka Rengontiennummen hanke ei olekaan aktiivinen, sitä ei ole myöskään kuopattu. Yhteisvaikutukset sen kanssa on syytä selvittää ja arvioida jo nyt.

Etäisyysvyöhykkeet

Koska suunnitellut tuulimyllyt ovat niin massiivisia, YVA-selvityksen etäisyysvyöhykkeinä tulee käyttää:

0–2 km	Välitön vaikutusalue
2–10 km	Lähialue
10–24 km	Ulompi vaikutusalue
24–30 km	Kaukovaikutusalue
30–40 km	Maksimi näkyvyysalue

Kaikki vyöhykkeet tulee laskea hankealueen rajasta, ei myllyjen alustavista sijaintipaikoista. Näin siksi, että myllyjen sijoituspaikat voivat vielä muuttua. Jo käytettävissä olevissa luonnoksissakin osa myllyistä on sijoitettu vain parin-kolmensadan metrin päähän hankealueen rajasta.

6. Nykytila ja vaikutusten arviointi

Kommentoimme vaikutusalueita jo edellä, emmekä toista enää niitä korjauksiamme. (Sinänsä tämäkin kohta on osoitus ohjelman sekavuudesta: vaikutusalueet esitetään ensi erikseen ja sitten toistetaan tässä yhteydessä – eri tavoin ilmaistuna.)

Maa- ja kallioperä, topografia

Maa- ja kallioperän nykytilan kuvaus on puutteellinen. Kuvauksesta puuttuu alueen ja erityisesti Renkajärven erityisen pitkä historiallinen tausta – yksi Suomen harvoista Ancyclusjärven aikainen järvi.

Pohja- ja pintavedet

Pintavesien osalta nykytilan kuvaus on kovin puutteellinen. Sekä Takajärvi että Renkajärvi ovat ekologiselta luokitukseltaan erinomaisia. Hankealue kuuluu kokonaisuudessaan näiden kahden erinomaisen järven ja Natura-alueeksi luokitellun Onkilammin valuma-alueeseen.

Vaikutusarvioinniksi pohjavesien suhteen ei riitä asiantuntija-arvio "myllyjen toimiessa normaalisti vaikutuksia ei ole", vaan on selvitettävä mm. roottorin siivistä irtaavan mikromuovin kulkeutuminen pohjaveteen sekä normaalin huoltotoiminnan aikaisten öljyvalumiin seuraukset (ne eivät ole vielä varsinaisia onnettomuustilanteita, jotka on selvitettävä erikseen).

Ilmasto ja ilman laatu

Ohjelmassa esitetään perusteettomasti, että tuulimyllyjen käyttöikä olisi pidentymässä ja siten saadaan laskennallista elinkaari-vaikutusta ilmastoon pienemmäksi. Selvityksessä ei saa käyttää perusteettomia ja harhaanjohtavia oletuksia. Mitään näyttöä uusien, jättikoisten myllyjen käyttöiästä ei ole eikä voikaan olla.

Ympäristöolosuhteet ja luontoarvot

Luonnonsuojelualueet

Natura-arviointi on tarpeen tehdä hankealueen pohjois- ja eteläpuolilla olevien suo- ja kosteikkoalueiden hydrologisten olosuhteiden vuoksi. Nähdäksemme tarveharkinnassa ei ole otettu huomioon riittävästi korkeuseroja eikä myöskään pintavesien kulkeutumista. Toinen peruste on maiseman radikaali muuttuminen, joka muuttaa merkittävästi näiden Natura-alueiden suojeluarvoja.

Vaihtoehdot VE1 ja VE2 vaikuttaisivat myös dramaattisesti myös Renkajärveen työntyvän saarijonon päässä oleva poikkeukselliseen, valtion suojelemaan Jokiharjuun ja sen arvokkaaseen maisemaan. Hyvin pienimuotoinen ja rauhallinen, Punkaharjua muistuttava harjumaisema muuttuisi teolliseksi.

Linnusto

Linnustselvityksiin on ohjelmassa varattu riittämättömästi maastotyöaikaa.

Muut eläimet

Sähkönsiirtoreittivaihtoehtojen lisäksi hankealueen liito-oravaselvityksiä tulee jatkaa ja laajentaa myös aiemmin tehtyjen havaintopaikkojen ulkopuolelle – mikä edellyttää lisää maastotyöpäiviä.

Myös viitasammakoiden levinneisyyttä on selvitetty hyvin kevyesti ja työ edellyttää enemmän maastotyöpäiviä.

Suurpetoselvitys ei ole 22 tunnin havainnoinnin muodossa riittävä hankealueen kokoon nähden, vaan työtä pitää jatkaa seuraavalla talvikaudella.

Yhdyskuntarakenne ja asuminen

Nykytila on kuvattu virheellisesti: välittömällä vaikutusalueella (2 km hankealueesta) on runsaasti asuntoja ja lähialueella (10 km) yli tuhat, jolloin voimala-alueen lähialueen asujaimisto on useita tuhansia ihmisiä.

Vaikutusten arvioinnissa rakentamisen vaikutuksilla pitää olla pieni, joskin tärkeä painoarvo. Tuulivoimaloiden toiminta-ajan vaikutusta asumiselle ja kiinteistöjen käytölle pitää arvioida perusteellisesti. On olennaista, että vaikutuksia arvioidaan avoimesti ja rehellisesti eri etäisyysvyöhykkeillä ja melun etenemisestä ja maisemavaikutuksista tehtyjen selvitysten pohjalta.

On todennäköistä, että VE1 ja VE2 johtavat tuhannen vakituisen ja vapaa-ajan asunnon käytön vaikeutumiseen ja asukkaiden systemaattiseen poismuuttopyrkimykseen. Alueen pienyrittäjät keskittyisivät muille toiminta-alueille.

VE3 puolestaan vaikuttaisi yhteiskuntarakenteeseen todennäköisesti päinvastaisesti: vapaa-ajan asuntojen kysyntä kasvaisi entisestään ja mökeillä vietetty aika lisääntyisi (alueen houkuttelevuuden parantamisen lisäksi myös eläkeläisten osuus vapaa-ajan asukkaista kasvane), mikä lisää pienyrittäjien palveluiden kysyntää (mökkipalvelut, huoltopalvelut, rakennuspalvelut, hyvinvointipalvelut jne) sekä myös alueen majoituspalveluiden kysyntää. Poikkeuksellisen hiljainen ja

erämaamainen luonto uusine retkeilyreitteineen tarjoaisi mahdollisuudet niin järjestettyyn kuin omatoimiseenkin retkeilyyn niin Hattulan kaikille kuntalaisille kuin ulkopaikkakuntalaisillekin.

Kokonaiskuvan hahmottamiseksi ja eri vaihtoehtojen arvioimiseksi keskenään on siten tärkeitä muodostaa konkreettinen, faktoihin pohjautuva ja uskottava VE3!

Kaavoitus ja maankäyttö

Kuten jo edellä totesimme, on tärkeitä konkretisoida asukkaille VE1:n ja VE2:n vaikutuksia kiinteistöjen käyttöön tuomalla hankealue ja siitä mitattu 2 km:n välitön vaikutusaluevyöhyke rantaosayleiskaavaan sekä piirtää siihen lisäksi myös 5 km:n ja 10 km:n lähialuevyöhykkeen viivat.

Maisema, kulttuuriympäristöt ja kulttuuriperintö

Renkajärven maisema on luonnollisesti yksi keskeisimmistä tarkastelualueen arvoista. Tämän lausunnon kansikuva valittiin osoittamaan, että nyt maisema on hyvin pienimuotoinen – kapea, lähes huomaamaton 62,5 metrin korkuinen radiomasto on sen silmiinpistävin ja häiritsevin elementti. On selvää, että 12 tai yhdeksän 300 metrin korkuista, 200 metriä leveätä myllyä tuhoaisi maiseman.

Leimallista niin Takajärven kuin Renkajärvenkin maisemalle on rantapeltojen lähes totaalinen puuttuminen. Valtaosa ranta-alueella on puustoista, jolloin runsas määrä vapaa-ajan asuntoja häviää maisemaan ja järvien erämaamainen luonne säilyy. Maisemakuvan rauhallisuuteen liittyy olennaisesti myös hiljaisuus, joka siis myös näkyy: maisemassa ei ole lainkaan nopeasti liikkuvia veneitä (vesiskoottereista puhumattakaan) vaikka 10 kilometriä pitkä järvi tarjoaisi upeat puitteet huviveneilyynkin. Tämä on järven kyläyhteisön valinta maiseman ja hiljaisuuden säilyttämiseksi.

Vaikutusten arvioimisessa on tarpeen tuottaa monipuolinen ja riittävä simulaatioaineisto niiltä paikoilta, joilta myllyalueelle on aukea näkymä – myös virkistyskäyttöön paljon käytettävistä saarista ja niin että roottoreiden siipien pyöriminen näytetään.

Normaalien visualisointikuvien lisäksi tarvitaan simulaatiovideo, jonka kamera liikkuu järvellä kuvaussuunnan ollessa kohti hankealuetta. Myös Härkätien maisemavaikutuksen on tehtävä monipuolisin 3D-mallinnuksin – maiseman muutos videokuvana Härkätiellä liikkuvan vaeltajan/pyöräilijän näkökulmasta on myös tarpeen.

Kuvia tarvitaan lukuisista eri kohdista, niin vesistöiltä, rannoilta, saarista, teiltä kuin asumusten pihostakin.

Kulttuuriympäristön kuvaus osoittaa puutteellista paikallistuntemusta. Hämeen Härkätie -kokonaisuuteen kuuluu myös Vanha Talvitie, eli talviajan yhteys Turusta Hämeenlinnaan ja Hattulaan. Hankealuetta sen linjaus lähestyi Sotka- ja Pukarjärven välistä ja ylitti Renkajärven Luurilan kohdalta (Luurilan lintu on löydetty juuri tältä reitiltä). Vuohiniemestä Talvitie kulki hankealueen poikki melko lähellä Puolivälintien linjausta Takajärven rantaan, järven yli ja kohti Hattulaa ja Hämeenlinnaa.

Talvitien linjaus näkyy vanhoissa kartoissa ja osin myös maastossa. Talvitie oli 1700-luvun mittapuun mukaan vilkkaasti liikennöity, sillä se tarjosi tasaisen ja hevoskuormille oivan väylän.

Talvitie on mitä ilmeisimmin puutteellisesti tutkittu eikä sen varrella olevia historiallisia arvoja ole löydetty vielä. Kesällä 2023 YVA:a varten selvitettiin hankealueen kulttuuriperintöä kolmen päivän inventoinnilla, joka tehtiin suunniteltujen myllypaikkojen lähiympäristössä. Inventoinnissa löytyi yhdeksän kohdetta, jotka luokiteltiin "muiksi kulttuuriperintökohteiksi". Löydösten määrä viittaa siihen, että koko alue on ollut hyvin puutteellisesti tutkittu ja että inventointia on syytä jatkaa ennen hankkeen etenemistä.

VE3 sisältäisi todennäköisesti Talvitien historian esiintuomisen ja reitin avaamisen esimerkiksi vaelluksille.

Hämeen Härkätien on tarkoin vaalittu kokonaisuus ja sen perinnön näkyvin ilmentymä on metsäosuuksien ja avarien viljelyaukeiden vaihteleva rytmittyminen: kulttuuriperintöä ja maisemaa saman aikaisesti.

Elinkeinotoiminta, virkistyskäyttö ja ulkoilualueet

Olemme erityisen huolissamme hankkeen vaihtoehtojen VE1 ja VE vaikutuksista paikalliseen elinkeinotoimintaan.

Rakentamisen aikana vain hyvin pieni osa maansiirtotöistä ja kuljetuksista työllistäisi alueen ihmisiä tai muita hattulalaisia (vuoden nuoren yrittäjän yhtiön työntekijöiden lisäksi), valtaosa tulisi hyvin suurella todennäköisesti Hämeenlinnasta, kauempaa Hämeestä, Pirkanmaalta tai vielä kauempaa. Maansiirtotöiden jälkeen hattulalaisten työllistämisaikutus olisi negatiivinen: nyt elantonsa mökkiläisistä ja paikallisista vakiasukkaista saavien määrä pienenee, kun voimala-alue muuttaisi yhdyskuntarakenteen. Kaikki voimaloihin liittyvän rakentamisen asennus-, nosto- ja erikoiskuljetustyöt menisivät kauempaa tuleville yrityksille jo pelkästään erikoisosaamis- ja erikoiskalustovaatimusten vuoksi. Samoin kävisi toiminnanaikaisille huolto- ja korjaustöille yksittäisiä aurostöitä lukuunottamatta.

VE3 tarjoaa kovin erilaisen, tasaisesti paranevan näkymän erityisesti pienyrityksille. Tarkempi arviointi edellyttää suunnittelu- ja arviointityötä, keskeisiä elinkeinoalueita ovat kuitenkin erilaiset mökkipalvelut sekä retkeily-, hyvinvointi- ja majoituspalvelut.

Virkistyskäyttöön ja ulkoilualueisiin pätee sama kuin elinkeinotoimintaan. VE0 on erinomainen nykytila ilman tuulimyllyalueen varjoa, VE1 ja VE2 ovat teollisuusalueita surkastuvalla ja häviävällä virkistyskäytöllä ja VE3 lisääntyvä virkistyskäyttö, joka loisi parhaassa tapauksessa positiivisen kierteen ulottuen niin yhteiskuntarakenteeseen, elinkeinotoimintaan kuin kunnan tarjoamiin palveluihin.

Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset

Melu-, välke- ja näkyvyyselvitykset ovat luonnollisesti keskeisimmät välittömät osa-alueet.

Väilillisiin, ihmisiin kohdistuviin vaikutuksiin kuuluu asumiseen ja virkistyskäyttöön hankitun kiinteistön käyttömahdollisuuksien muuttuminen. Vaikka YVA ei otakaan kantaa kiinteistöarvojen muutoksiin, selvityksessä ja johtopäätöksissä on syytä noteerata se, että tuulivoimala-alue keskellä aiemmin hiljaista aluetta muuttaa kiinteistöjen virkistyskäyttömahdollisuuden ja pysäyttää (muun kuin metsiin kohdistuvan) kiinteistökaupan ja voi synnyttää ihmisille kestävämpiä taloudellisia valkeuksia, jolla puolestaan on merkittäviä terveys- ja sosiaalisia vaikutuksia.

Liikenne, liikkuminen ja ilmailuturvallisuus

Kiinnitämme huomiota Hämeen Härkätien ja metsäautoteiden sopivuuteen raskaisiin erikoiskuljetuksiin. Metsäautoteitä varmasti rakennetaan osin uudestaan, mutta Härkätie on kulttuurihistoriallista perintöä, eikä sitä ole tehty kestäväksi massiivista raskasta liikennettä. Tieviranomaisen lausunnon perusteellisuuteen on varmasti syytä kiinnittää huomiota.

Melu- ja valo-olosuhteet

Melun terveysvaikutuksista on selvää näyttöä, vaikka monet tutkimukset tämän kokoluokan laitteille ovat vasta alussa. On kiistämätöntä, että häiritsevä melu aiheuttaa stressiä, haittaa unta ja unettomuus puolestaan vaikuttaa suoraan terveyteen. Tekijöitä on lukuisia, kiisteltä mutta todelliseksi havaittu infraääni, stressi jne.

Niinimäen hankkeessa on olennaista asettaa vertailukohta oikein. Alue on hiljainen alue. Vaikka linnunlaulu tai metsässä käyvä moto ajoittain kuuluvat selvästi, ne ovat osa maaseudun hiljaisuutta. Suurimman osan ajasta on täysin hiljaista, kaikki taustakohina puuttuu. Kaupungissa ikänsä asuneet kokevat sen aluksi hyvin hämmentävänä ja nautinnollisena kokemuksena.

On siis tärkeää, että meluarvioinneissa lähdetään hiljaisuudesta ja siitä, miten paljon myllyjen tuottamaa matalaa, jaksottaista, suihkukonemaista ääntä siinä ympäristössä voi olla niin, että se ei vaikuttaisi niin häiritsevästi, että kyseisessä paikassa asuminen muuttuu työlääksi tai mahdottomaksi.

Niinimäen hankkeessa kaikki ei tosiaankaan ole hyvin, jos kahden kilometrin etäisyydellä mitataan 40 dB(A) taustamelu. Suuruusluokka 30 dB(A) saattaa jo olla mahdollinen, todennäköisemmin kuitenkin 30 dB(C) – Niinimäen alueella mittaukset ja mallinnukset pitää tehdä C-painotuksella melun häiritsevän matalan syklistyyden johdosta.

Kun kyseessä on herkkä alue, YVA-selvitys on tehtävä poikkeuksellisella huolella. Mallinnettava voimala pitää olla juuri se, mitä alueelle tulitisiin asentamaan – jos voimalan malli (tai sen sijoituspaikka) muuttuu, kaikki mallinnukset ja arvioinnit on tehtävä uudelleen. Topografia, puustot ja järvet on luonnollisesti huomioitava. Mallinnusta on myös korjattava tuulivoimaloiden lähekkäisyydellä: alustavassa sijoittelusuunnitelmassa VE1 ja VE2 osa voimaloista on hyvin, hyvin lähellä toisiaan ja matemaattista mallinnusta tuleekin korjata Hannu Nykäsen tutkimusten mukaisesti. Niissä myllyjen peräkkäisyyden vaikutusta pyritään korjaamaan.